

חידוש גדול
הארות מתורתו
של הרב אורי שركי
בעריכת דן סטר

Great Chidush

Insights into the Thought of Rabbi Oury Cherki

Editor: Dan Setter

חידוש גדול

הארות מתורתו של הרב אורי שركי

בעריכת דן סטר

עריכה והפקה: שדמה קדר

עימוד ועיצוב כריכה: מאור צפירה 052-7353336

תודה מיוחדת לננתן אוזנה על חלקו בעריכה

כל הזכויות שמורות להוצאה לאורים – להעמקת ערכי היהדות

מס' עמותה: 580473064 (ע"ר)

ת.ד. 36034 ירושלים 91360

טל: 050-5556775

contact.ourim@gmail.com | www.ourim.org

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשדר או
לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני, או אחר כל
חלק שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר
הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל

מסת"ב 7 ISBN 978-965-7466-08-7

נדפס בישראל תשע"ח 2018 Printed in Israel

תוכן עניינים

11	פתח דבר
13	הקדמה

שער 1

17	אלוהים ..... תכלית הבריאה ■ השגת תכלית הבריאה ■ להגיע אל האלוהים ■ העולם בಗלות ומסתיר את ה' ■ אלוהי ישראל ■ החידוש שבנס ■ האם הנס אפשרי? ■ ידיעת ה' ■ הקב"ה אנחנו אהובים אותו ■ משל הטשולנט ■ לפיד בוער או שתי אבניים? ■ הכרות סתרות ■ מה בין פסוק א' לפסוק ב' בתורה?
26	דיבור ונבואה ..... דיבור – שורש המציגות ■ מדברים איתך מהשמים ■ נשמה או אדם? ■ עלולמה הפתוחה של הנבואה ■ התביעה לשיבת הנבואה ■ מה עניינה של נבואה שקר? ■ חכם עדיף מנכיה?
32	אמונה ..... אמת ואמונה ■ אמונה הייחוד ■ שמע ישראל ■ מי היו השומעים? ■ שמע ישראל – ההיבט ההיסטוריה ■ האם אפשר לחולל את ה'? ■ טרגדיה ואמונה – הילכו יהדיו? ■ אמונה וחימם – הילכו יהדיו? ■ ביטחון עצמי חיובי ■ מי אמר שה' אחד? ■ הנטייה לשכוח את מעמד הר סיני ■ נשא ונשיה ■ שלבי האמונה בחיה האדם ■ זהירות בשחיתת פרות קדושות ■ כיצד גילתה אברהם את הבורא? ■ גילוי האלוהים מתוך הטבע ■ המחשבה – הדבר המעשי ביוור שיש
42	עבדות ה' ..... הצו האלוהי ■ היחס לזרות על היות לבורא ■ לימוד תורה ואהבת הבריות ■ מי פטור מאמירות "לשם יchod" ■ המושג "זכות" לפי חז"ל ■ חסיבות קנית הקיום העצמי ■ השתדלות וסכנותה ■ מהי יראת ה'? ■ למי ראוי העושר? ■ הכרות ה' בחימים ■ עבד ה' הוא לבדו חופשי ■ הכל צפוי והרשות נתונה? ■ האם הבחירה החופשית היא מעלה? ■ ובחירת בחיים ממשמעותיים ■ חיזוק עצמת הבחירה ■ ואתם הרכבים ■ דבקות אמיתית ■ האמן ביכולתך ■ עבודה ה' – לשם מה?
51	עבדה זרה ..... יצר עבודה זרה ■ האם עבודה זרה היא דבר שלילי? ■ אלוהי נכר הארץ ■ אקסטזה דתית

מקדש 55
סכנת הגשםת מקדש = אלוהים רוצה מקדש? = למי נועד המקדש? = אופי המפגש בין
הבורה לנברא = מקדש מן השמים? = "בחוצות וקול שופר הריעו" = מה מייצגים
הקרובים במקדש? = מעמד הכהונה

שער 2

תורה 65
חוקי התורה והזמן העתיק = מצוות התורה = מullet בעל-תורה = תורה וגלות = ההלכה
וחיבורה אל נצח = תורה ה' ותורתנו = דכולא בה = מה עניין שמיטה אצל הר סיני? =
תקידי התורה שככתב ושבעל-פה = תורה מתישה = תורה שבעל-פה קודמת ל תורה
שככתב = מסורת חייה

לימוד תורה 73
לימוד מתוך התרבות = לימוד תורה מתוך אהבת הבריות = לימוד תורה מרבי חי =
לימוד בחברותא = לימודי חול המהפללים בylimוד תורה = אין מים אלא תורה = לימוד
תורה מתוך תמייה כלכלית של הציבור = מי יכול לחלוק על חכמים? = חוסר הטבעיות
בלימוד איש מרעהו = לימוד התורה כמוות שהיא = חיפוש עצמי בתורה = טוות בהבנת
דבר אחד בתורה משליפה על כלל התורה = הסכמה שבליימוד = "בר כתוביזק" = על
האב ללמד את בנו תורה = הסימן שנגועת ללימוד הרבה תורה = לימוד תורה וחיבור אל
החיים = לימוד התורה אמרו להיות קל = החשיבות שבידיעת דעת החולקים = לימוד
התנ"ך = קניין התורה במשמעותה = כיצד ציינו למדוד תורה יומם ולילה? = הגישה
لتורה מתוך חירות

קבלה 85
ויתורים של מקובלים = צחוק של מקובלים = האתגר של המקובלים = קבלה בגיל
ארבעים = התנ"ך ותורת הקבלה = הגאולה וספר הזוהר = ספרי הקבלה "מרמים"

מצוות 89
העמידה לפניו ה' = מודיע היהודים לא מתפללים = להתבדח? רק עם תפילין = היהטר
לשימים כיפה = תורה ומצוות טבעיות לאדם? =طبع ראשוני וطبع שני =طبع להתפלל?
= ברית מילה = נקודת החיבור = "נעשה ונשמע" – האמנם? = הפסד ורווח בקיום
המצוות = גדול מצווה ועושה – מודיע? = מהוצאות בחתונתך = דעת אלוהים בהכנות קפה
בשבת = ההלכה פונה לשטחים שלנו

טעמי המצוות 98
ההקרבה לה' = דברים שרואים ממש לא ראויים מכאן = מודיע דוקא החזיר הוא סמל
למאכל אסור? = טעמי מצוות השביטה והשמיטה = הנזירות מה? = על פרישות ואהבה

שער 3

עם ישראל 107

סבלנותו של אברהם אבינו ■ שני ישראלים שותים קפה ■ חוסר הרגשת יהודיות עם ישראל ■ חוסר הרגשת יהודיות התורה ■ חוסר הרגשת יהודיות ירושלים ■ הבחירה להיות יהודי וכדאיותה ■ הבחירה להיות יהודי ■ היהודים והבאת הקץ ■ היהודים האמביילנטים כלפי עם ישראל ■ מחלוקת בעם ישראל ■ "אשר בחר בנו" – ולא בדתיהם ■ "אשר בחר בנו מכל העמים" ■ עם ישראל – לא דתי ולא לאומי ■ כולם יפה רועית ■ שורשו של עמלק וגלגוליו ■ עמלק – נקודת הספק ■ ההבדל בין היהודי לגוי ■ האידיאל של היהדות ■ יעקב-ישראל-ישראל

גלוות וגאולה 120

גוי מקרב גוי ■ גלוות – הכרחי אך זמני ■ גאולה? זה גובה מדרי ■ הקמת המדינה ומנהגי ספירת העומר ■ איחוד אומות העולם דרך עם ישראל בארץו ■ איננו מודעים לגדול התקופה שבה אנו חיים ■ בעל הבית דוחק ■ גלוות רוחנית – מושג נוצרי ■ גלוותית בארץ ישראל ■ ניסיון האמונה באתחלה בגאולה ■ עובdot ה' בחול' – בחינת עבודת זהה ■ הנטייה לאגוואים באחרית הימים ■ השגת הקדושה בארץ ישראל ■ בחינת ארץ ישראל בחוץ לארץ ■ התרחבות מה依ofi העולמי בזמן הגלוות ■ נצח המAIR בתוך ההוד ■ הילדה שוננה ובונתה ■ חטא בגלות לעומת חטא בארץ ישראל ■ תקומה האומה לתחייה בארץ ישראל ■ עם بلا-עם ■ "הגאולה תגיע בקרוב" ■ נחש ממית או מהיה? ■ מיهو המשיח?

بني נח – המשימה האוניברסלית 135

שאיפה לטודנסצנדניות ■ ספרו בגויים כבודו ■ מנקי הארץ ■ מיهو בן נח? ■ המצוות לעומת דרך ארץ ■ שמירה על מגון והווית ■ הדרכה אלוהית הטרונומית

שער 4

אדם חברה ומוסר 145

החותם המשולש – אהבת הארץ, אהבת עצמו ואהבת ה' ■ ואהבת לרעך כמוך" – מיهو הארץ? ■ שמח בחלוקת ורוצחה עוד ■ ייודו של אדם ■ החסד היותר גדול ■ כיצד מקבלים ייסורים באמת? ■ הסבורה שכליות לייסורים ■ הסטיקר הקירוש "לא נשכח ולא נסלח" ■ כמיין המתגבר ■ שאלה מהורי השאלה ■ הנטייה לעשות רעה אינה רעה ■ אידיאלים ופרפקציוניזם ■ חינוך לכבוד ■ החופש לא למורוד ■ השימוש בכוח הדרמיון ■ הכוון טוב? ■ מלכמת ושלום ■ הפרדר ואחד ■ סובלנות דתית ■ היכן לגור? ■ המוסר והבחינה השכלית ■ דרך ארץ קדמה לתורה ■ ההלכה וה坦אמת למוסר ■ רובוט של ה' ■ העם דורש צדק חברתי ■ ההבדל בין צדקה לגמלות חסדים ■ הסדרת יחסינו ועובד-מעביר ■ השיטה החברתית-כלכליות הרואה לפני היהדות

162	נשים וגברים
	תינוק בא לעולם = תינוק לא בא לעולם = עוצמה נשית = התביעה הפמיניסטית = בת תלמידה-חכמה = שירות נשים = מקור הצעירות = הסחר בחיזוניות = אל תרבה צפיה עם האישה = אהבה מול תאווה = להתחנן או להיות? = אחד ועוד אחד – כמה זה?
169	צדיקים
	צדיק פרטיו וצדיק כלל-ישראל = צדיק וטוב לו – מדוע? = ייסורי הצדיק = פני הצדיק = הצדיק לעומת החסיד = יהודיות הצדיק = הקטרוג שמעורר הצדיק
174	תלמידי חכמים
	עבדות החכמים = חכמים, היוזרו בדבריכם (א) = חכמים, היוזרו בדבריכם (ב) = رب הוא לא גورو = מחלוקת בין חכמים = מחלוקת עשו שלום = חכם המחבר לדור = דמויות המקרא = דעת תורה ודרעה אישית = מהי אמונה חכמים = שימוש חכמים = התגלות ה' דרך החכמים = הבורחים מלחותות = גדולתו של הרוב קוק = התורה – לא לרבעים בלבד?
182	עולם הבא
	קשר הכבוד לנשמה = צירורים ילדיותים של בית דין של מעלה = מה עושים בעולם הבא? = קבלת שכר בעולם הבא = היחלשות האמונה בעולם הבא = מיהו בן העולם הבא? = המקור לקיום העולם הבא
187	תשובה
	תחושת אשמה או קבלת אחריות? = שלוש-עשרה מידות הרחמים = יום הפיאס הגדול = מבחן התשובה = למה תשובה קדמה לעולם? = הקרבה שבריחוק מה' = בעל תשובה לעומת צדיק גמור = תשובה קוסמית = תשובה לאומית = תיקון האישיות קודם לתשובה = המנייע הרואוי לחזרה בתשובה = הנחת תפילין והרעב בסומליה = התנור החמיishi בגיהינום = תשובה מאהבה או מיראה? = על אפיקורוסות ונורמליות = לימוד תורה לאחרים והשלכותיו = קירוב רוחקים או קירוב לבבות? = להתחבר אל הכל ממש

פתח דבר

ספר זה, המאגד חידושים מתורתו של הרב אורי שركי שליט"א, הוא בבחינת "קנקן חדש מלא ישן" (אבות ה, כ). בכלל, אם נשאל מה החידוש בתורתו של הרב, השתמש בדבריו שלו עצמו באחד משיעוריו: "אני מטה לכיוון של תורה כללית, זה הכוון שלי".

החידושים נלקטו מתוך שתי סדרות ששודרו במקוון מאיר: "נפחים בפרשה" – שיחות על פרשת השבוע עם הרב אורי שركי ואראל סג"ל, שתמלל וערך נתן אוזנה, וכן מסדרת השיעורים על פרקי אבות. בחרנו ללקט את החידושים מתוך סדרות אלו דווקא כי הן חולשות על מנעד רחב מאוד של נושאים. דרכנו בחיבור הייתה ללקט את אותן העקרונות והחידושים אשר "נושאים את עצמן".

בספר שבחי מוהר"ן (אות לג) מובא כי רבי נחמן מברסלב אמר בפירוש על עצמו שהתורה שלו הוא חדש גדול מאד". דומני שתלמידיו הרבים של הרב אורי שركי חשים כך גם כלפי תורה, תורה אשר קנחה לה שם בעומק העיון ובבחירה ההסברת, ברוח רבותיו הגדולים: הרב צבי יהודה הכהן קוק, הרב יהודה לאון אשכנזי והרב שלמה בנימין אשlag.

באחד משיעוריו תהה הרב שركי אם ניתן באמת ללמוד תורה:

מה שאדם משיג בתורה זה קודם قول לעצמו: "יִהְיוּ לְكָבְדָה וְאַיִן לְזִרְעִים אֶפְךָ" (משל ה, יז). החכמה וدرעת אלוהים שימוש האדם זו מעלה של האדם בינו לבין עצמו. אין אדם יכול ללמוד את מה שהוא לומד? זה דבר כמעט בלתי אפשרי. מה שלמדתי – רק אני למדתי. ברגע שאני מלמד זאת, זה נתפס אחרת אצל الآخرين. יש פה קושי.* נראה, אם כן, שהמצוות הקשות ביותר בתורה הן ללמידה וללמוד תורה.

למרות האמור לעיל, נקוות שהצלחנו בחיבורנו זה "להשמע" את חידושי הרב באופן היותר אותנטי, כדי שנוכל לעמוד על דעתו בצורה הנאמנה ביותר.

דן סתר, תשע"ח

* עיין: הראייה קווק, שמונה קבצים א, כג.

הקדמה

חידוש גדול יש בליקוט. מתוך שטף הדיבור של דברים שאמרתי, לא תמיד שמתי לב לכך שיש מקום לבודר אמירה זו אחרית מהקשר שבו היא נאמרה. לכן עכודה מרעננת עשה יידי רן סתר במחברתו המוגשת בזאת לקהל הקוראים.

אף על פי שיש בדברי המובאים כאן מעט חריפות שעשויה להישמע כגלישה אל מעבר לתקינות הפוליטית של חיבור עורך, לא רציתי לתקן יתר על המידה, על מנת שלא ליטול את הטעם הייחודי שיש לאמירות בשעת מסירתן. יהיו רצון מלפני אלהי השמים שתהיה דעת הבריות נוחה מהדברים, ותהיה מותך כך דעת המקום נוחה מהם.

תודה עמוק הלב לכל העוסקים במסירות מלאכת העריכה וההוצאה: שדמה קדר, נתן אוזנה, מאור צפירה, מישל דוח, דינה טיב ושלום טיב.

אודה לך בכל לבב, בסוד ישרים ועדת,

אורן שרכז

שער 1

אַתָּה יְהוָה ■ לֹאמֶר יְהוָה ■ אֲנָתָךְ ■ רְבִעֵת ■ רְבִעֵת יְהוָה ■ אֲדֹל

עבדות ה'

■ הצו האלוהי¹³

כאשר עבדת ה' נובעת מן הדרף החיווני של האדם, סביר להניח שבסופה של דבר האדם נמצא בתוך עצמו, בך' אמותיו כבן אדם. אם אני הוא מי שקובע את אופן היחסות עם האלוהות, זה סימן שבעצם אני מתקשר עם עצמי. זו פילוסופיה, זו דת אоля, אבל אני נשארתי בתחום "שפינוזיסטי" אימננטי סגור. מה שאין כן אם אני ממתין לצו האלוהי – אני נמצא בעולם שיש בו פריצה של גבולות הטבע, בעולם משוחרר, מכיוון שאני פוגש את האין-סוף.

■ היחם לזולת כעדות על היחס לבורא

בגן עדן האדם נשפט על פי נאמנותו לצו: "מִפְלֵעַן הָגֶן אָכַל תָּאַכֵּל וּמִעַז הַדָּעַת טֹוב וָרַע לֹא תָאַכֵּל מִמֶּנּוּ, כִּי בַיּוֹם אָכַלךְ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמֹות" (בראשית ב, טז-ז). האדם נשפט לפני נאמנותו לצו של "בין

אדם למקום". מדוע? כי בגין עדן האדם נפגש ישירות עם הבורא, פנים אל פנים, והוא היה יכול לשפט את מערכת היחסים שלו מול האלוהות באופן ישיר אם כך, כיצד יוכל לשפט את היחס של האדם לבורא בעולם הזה שבו האלוהות נסתרת? לפי הדרך שבה אתה מתנהג עם חברך. זו האינדייקציה ליחס שלאל האלוהים לו יכולה להיפגש עמו ישירות. לכן אומר הכתוב (ויקרא יט, יח): "וְאֶהָבֵת לִרְעַךְ – כִּמְוקָדָן הִנֵּה", קרי: באותו אופן שבו אתה מתייחס אל חברך, כך הייתה מתייחס אליו لو הייתה פוגש איתי, וכך "זה כלל גדול בתורה" בהיסטוריה, במהלך העולם הזה. אך לעתיד לבוא האדם יגלה את האלוהי שבתוכו, ואז המבחן שלנו יהיה "בין אדם לעצמו".

■ לימוד תורה ואהבת הכריות

"שמע אומרים: עשה תורהך קבוע, אמרו מעט ועשה הרבה, והויל מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות" (אבות א, טו). המשפט "עשה תורהך קבוע" מלמד על החשיבות העצומה שיש לTORAH, במיוחד לTORAH של האדם, עד כדי כך שהוא עשוי להגיע למצב שבו הוא חדל לראות דרך באנשים. הוא הופך להיות בעל תורה ו"שונא האומה", "שונא ישראל", דוקא ממש שיש לו תורה! וכך שיש אפשרות לטעם בתורה את שם המוות (יומא עב, ב). כיצד תדע שטעמת שם חיים ולא שם מוות? מה הסימן לכך שהتورה שאתה לומד היא אמיתי? אם אתה מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות.

■ מי פטור מאכירת "לשם יהוד"

האם צריך לומר "לשם יהוד" לפני כל מצווה? תלוי מי אתה. אם אתה אדם שככל היו הם "לשם יהוד קודשא בריך הוא ושכינתי" או איןך צריין, ואם איןך זוכר זאת – אתה בהחלט צריין.

■ המושג "זכות" לפי חז"ל

יש מושג מעניין מאוד בעברית: "זכות". אצל חז"ל משמעות המילה "זכות" הפוכה מזו שבברית מודרנית. בימינו "זכות" היא כל מה שmagiu לאדם, כגון זכויות הילד; זכויות האזרח; זכויות האישה; זכויות העובד וועוד. למה מגיעות לי זכויות? כי באתי לעולם הזה כדי לקבל. לעומת זאת, בעברית רבנית, כshawrim שיש לאדם זכות הכוונה לכך שהוא זכה בזכותו או מעשה טוב שעשה ראויים להערכתו ולתגמול. זה בדיקת הפק מהתובענות שעומדת ביסוד התפיסה המקובלת.

■ חשיבות קניית הקיום העצמי

לקבל שכר שלא על פי זכות זו בושה. זה נורא. מדוע? כי אם לא קניתי את קיומי זה כאילו שלא נבראתי. אמנם יש משהו שעובר דרכי ומפיח בי חיים, ישנה חיות מהחיה אותה, אבל החיה הזה איננה אני מכיוון שלא עשית דבר כדי שהיא תהיה שלי. המחשבה שהקב"ה בראה את רגש הבושה מסבכת הרבה אנשים כשהם לומדים את ר mach¹⁴, והם טוענים: "נו, אז שהקב"ה יסדר שלא תהיה לי בושה בקבלת השכר". לא ההרגשה היא הנדרונה כאן, כי אם המהות: אם לא קניתי את זכות קיומי – אין קיים. זה כמו העובר במעי amo שאין לו קיום משל עצמו: "עובד ירך amo הוא" (יבמות עח, א). מתי האדם מתחילה לknut את קיומו? כשהוא עושה מאמץ כלשהו כדי להיות קיים, וזה קורה ברגע שהוא יוצא מרוחם amo, בנסיבות שהוא ממשיע, בנסיבות העצמוניות הראשונה שלו.

■ ההשתדרלות וסכנותותיה

יש מושג הרסני אצל הדתיים: "השתדרלות" (במלעיל). הצד שכנגן, שאינו דתי, הוא לא משתדרל – הוא עושה! הוא רוצה להצלחה. אבל יראי שמים? הם תמיד משתדרלים מתוק מחשבה שצורך לחתת גם לקב"ה לעשות את חלקו, להשלים עבורים את המלאכה.

■ מהי יראת ה'

יראה איננה פחד, כפי שנוטים לחשוב. התורה לא מלמדת אותנו להיות פחדניים. יראת חטא זה היחס שלי אל האין-סוף – יש לי שיכיות אליו, ומכיון שיש לי שיכות יש לי יראה. יראת חטא אינה הצד השילילי של חכמת המוסר כי אם הצד העליון של יראת הרוממות, דהיינו של האהבה. מבאר רמח"ל במסילת ישרים (פרק כד) שיראת חטא זו היראה של האוהב שמא יצער את אהובו. זו מדרגה גבוהה מאוד.

■ למי ראוי העוشر?

בעל "נפש שפלה" (אבות ה, יט) הוא אדם שאין לו תאווה לענייני העולם הזה, ודוקא משום כך הוא "כבר מאד במקנה בכספי ובזהב" (בראשית יג, ב). אדם כמו אברהם אבינו, שאינו בעל תאוות ממון – לו ראוי הממון. דוקא הוא, שנחין ב"נפש שפלה", יכול לקדש את ממונו.

■ הכרת ה' בחיים

תורת משה חדשה חידוש עצום: "ובחרת בחיים" (דברים ל, ט). אפשר להכיר את הקב"ה דרך החיים, לא רק דרך המות, וייש אפילו ציווי להכיר אותו דרך החיים. זה חידוש של היהדות שלא היה לפני כן. עד למועד סיני בני ישראל חשבו שכדי לדבר עם אלוהים

צרייך למות, שזה המחיר שצרייך לשלם. מהיר כדאי! בשבייל לדבר עם אלוהים שווה למות! אך בשומעם את הקול מתוך החושך, מותוק האש, הם אמרו: "הַיּוֹם הָזֶה רְאִינוּ כִּי יְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וְחַי... וְעַתָּה, לִמְה֣ נָמוֹת?" (שם ה, כיכא). הבנו שלא צרייך למות, זה מיותר; גילינו את העדרך של החיים. את החידוש הזה אנו מגלים בכל שבוע דרך סעודת השבת. השבת היא היום הקדוש ביותר, ולכארה מרובה קדושה היינו אמורים לצום, לא לאכול דבר, אבל אדרבה, וזה יום שבו אפשר לאכול "לפניהם" (שם יד, כג) כמו בבית המקדש.

■ עבד ה' הוא לבחון חופשי

"עבדי הזמן עבדי עבדים הם. עבד ה' הוא לבחון חופשי", אומר רבינו יהודה הלוי בשירו הידוע. לכארה זה פיקציה, כי הרוי עבד ה' הוא יותר משועבד מכולם! אלא שיש להבין מה פירוש הביטוי "עבד ה'". כשהאני משתמש במאוביד שלי, לאידיאולוגיה שלי, לתאות שלי – אני משועבד למשהו חיצוני. אני לא "אני", כי אני פועל לפי קצב החיים של מישהו אחר. מה שאין כן השבעוד למי שבראני, שהוא המקור של חיי, שהוא השעבוד לעצמי בלבו, ואו אני בלבד חופשי. כשהאני משועבד את עצמי לרצונו הבורא אני מגלה את הרצון שרצה בקיומי, והוא בעצמו הרצון השורשי שלי.

אומרים חז"ל שהקב"ה כפה על עם ישראל הר כגיגית (שבת פח, א). פירוש הדבר שה' כפה علينا את התגלות. התגלות עצמה היא זו שכופה. בהר סיני התגלה עם ישראל שורש נשמתם. כאשר אדם נפגש עם שורש נשמתו הוא לא יכול לעשות משה אחר מלבד מה ששורש נשמתו דורש ממנו, כך שההר סיני למעשה נפתחה علينا חירותנו. זהה כפיה פנימית. כל זמן שאינו מקיים את מצוות התורה אינו בן-חוריין כי אני בוגד בעצמיותי. ברגע שאין לנו לעצמיותי אני בן-חוריין, אני לבחון חופשי.

■ הcola צפוי והרשות נתונה?

רבים התעסקו בשאלת הידעיה והבחירה: האם התהילכים שאנו חווים במהלך ההיסטוריה הם דטרמיניסטיים או בחריים? האם אנו בוחרים להיות מה שנחנו או שמא ישנה מהות שכופה זאת علينا? רבץ צדוק מלובלין והרב קוק מבארים שיש הבדל בין הזמן הקודם לתשובה לבין הזמן שלאחריה: כל אימת שאדם בוחר לבצע מעשים רעים ועדין מזדהה עמו – הוא נמצא בתחום של הבחירה ונידון לפि מרחב המחשבה האנושית, שהוא בבחינת "הרשות נתונה". ברגע שאדם עושה תשובה ומנקתק את עצמו מן הרע, הוא כבר עולה למבט שרוואה את הcola מנקודת מבט דטרמיניסטית, שהוא בבחינת "הcola צפוי". על כן נאמר "הcola צפוי" ובווייזמאנית "והרשות נתונה" (אבות ג, טו).

■ האם הבחירה החופשית היא מעלה?

התרגלנו בעקבות ההשפעה של תנועת החסידות והקבלת לראות את הבחירה החופשית בתור מעלה. אלא שמצאנו אצל הראשונים (ביניהם הרמב"ם) שיש גם חיסרון בעובדה שאדם הוא בעל בחירה, מפני שהבחירה מאפשרת לי לבחור ברע. וגם אם לא בחרתי בפועל ברע, עצם האפשרות לבחור בו מצביעה על פגמים מסוימים בנפש. אמנם זה הכרחי לעבור דרך תהליך שלבחירה, אך ישנה השתוות של הנשמה להגיע למצב שבו יהיה "אחרי העבודה", בעולם הקורי "עולם קיבול השכר" (כלשונו של הרמח"ל). מבחינה זו אפשר לומר שביטול הבחירה היא נתינת שכר לצדיק לאחר שמאמצו צלחן.

■ ובחירה ממשמעותיים

כאשר התורה אומרת לבחור בין החיים לבין המוות, היא אומרת לנו שהמצווה היא חיים והבחירה היא מוות. אין מדובר במות פיזי –

שמי שיקיים את המצוות יהיהומי ומי שלא יקיים ימות, ولو מהסיבה הפשוטה שבפועל אין זה כך (שהרי בעולם הזה יש צדיק ורע לו ורשע וטוב לו). כמו כן, המוות הטבעי של הגוף איננו חריג כי כל דבר חומרי יש לו אחרית, כך שהמוות הגוף איננו הגורם המרתיע. מדובר אפוא במוות רוחני שהוא הרבה יותר משמעותי ממוות פיזי. אדם שיעשה עבירהאמין מבחינה פיזית ימשיך לחיות, אבל היו אינם חיים באמת עד שישוב אל ה').

■ חיזוק עצמת הבחירה

התורה מגלת לאדם את תוצאות הבחירה החופשית שלו, את הברכה שיראה מהבחירה בטוב ואת הצרות שיפקדו אותו אם יבחר ברע. אך בזה היא אינה שוללת ממנו את הבחירה בין טוב לרע, אלא אדרבה: התורה אומרת לו כי הוא יכול לבחור ברע ולשאת באחריות למשיו. הרעיון מאחורי גילוי תוצאות הבחירה הוא העברת האחריות כולה אל האדם. בכך התורה למעשה מחזקת את עצמת בחירתו של האדם.

■ ואתם הדבקים

בעולם יש מסך שבדיל ביןינו לבין הבורא. יש צורך מדי פעם לפתח "חלונות" כדי להכיר את מי שאמר והיה העולם. ה"חלונות" לפי חז"ל (אבות ז, י) הם חמישה קניינים שקנה לו הקב"ה בעולם. אני יכול לפגוש את ריבונו של עולם כי יש לו קניינים: תורה; שמים וארץ; אברהם; ישראל; מקדש. אלו מקומות ההופעה של הבורא. מדובר העולם מסתיר את מי שברא אותם? הצורך בהסתירה, במסך מבידיל, הוא כדי לבסס את האוטונומיה של הנברא. איננו יכולים להיות במצב של דבקות מתמדת בבורא כי אז לא יהיה לנו קיום משלהנו. יש צורך במסך הכרתי ובמסך טבעי שיבידלו את הבריאה

מן הבורא כדי שהבריהה תצליח.

■ דבקות אמיתית

היהדות היא מונוטאיסטיות ולא ספирיטואליסטית. הספיריטואליסטים גורסים שהעיקר הוא מה שמתחלל בלב וברוח. יש בדבריהם הזמנה לדואליות, לפיצול בין הרוח לחומר. משמעות הדבר היא שעולם החומר צפוי להיעזוב: האנשים הצדיקים יעסקו רק במופשׁ והעולם הפוליטי יימסר בידי הרשעים. דבר זה מנוגד ליהדות שהగילוי המיחוד שלו הוא שה' הוא אחד. אי-אפשר לדבר על דבקות אמיתית באלהים אם אין מכך את כל מימדי המציאות לדבקות זו. עבודה ה', אינה יכולה להיות שלמה אם היא אינה כוללת גם את המימד הרוחני-קודשי וגם את המימד החומרני-פולחני.

■ ביטול עצמי

האדם לא יכול להיות באמת בטל, כי אמונה הענוה היא ביטול הייש בפני הבורא, אך תמיד יש "יש". בכך הביטול המוחלט של אני הוא בלתי אפשרי. יש לאדם משחו עצמי שלא ניתן לאובדן. יתרה מכך, הדרישה (כפי שמצוינו בחלק מהתורות הרוחניות) לבטל לחלוטין את אני שלי אינה לגיטימית, כי היא באה להגיד לך"ה שהוא טעה בזה שהוא ברא אותו. זה לא ראוי. על האדם לקבל את אני שלו באהבה מכוח זה שהBORAH נתן לו אותו.¹⁵ הוצאה מן הכלל הוא משה רבנו, שלא הייתה לו אישיות מיוחדת, ולכן נאמר עליו שהיה "עַנוּ מֵאָדָם מִכֶּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָדָם" (במדבר יב, ג). אלא שמלבד משה לא קם ממשה.

15. עיין: הראיה קוק, *עלות ראייה ח"א*, עמ' א ד"ה אני.

■ האמו ביכולתך

יש מדרגות בעבודת ה', שמרוב שנאמר עליון כי הן מיעדות לאנשים מיוחדים, ליחידי סגולה – האדם כבר לא מאמין ביכולתו להשיג אותן. צריך לדעת שאפשר הגיעו אליהן, לא לפסול זאת על הסף, רק לא ליפול לאשליה שכבר הגעת, כשעדין לא הגעת.

■ עבודה ה' – לשם מה?

יש בימינו טרנד חדש: רצון ללימוד תורה ולעבוד את ה', כי "זהعروשה לי טוב, זה עוזר לי לממש את עצמי". במקום לקחת סמים אנשים לוקחים קצת "רבי נחמן" במצבו העממית. השאלה היא מה מטרת העבודה הזאת: האם זה אגוואיזם רוחני או שהוא גילוי שכינה? אם זה גילוי שכינה זה צריך להיות לא למשמעותו אלא למשמעות ה'.

עובדת זרה

■ יער עבודה זרה ■

בימי קדם העבודה זרה הייתה הכוח הרוחני העיקרי שבו נלחמו אבותינו. במהלך השנים המלחמה בין אמונה היהוד הירושאלית לבין העבודה זרה הסתיימה בניצחון כמעט מוחלט שלנו. אך לא כך היה תמיד. היו תקופות שבהן אמונה היהוד נחשבה לשיגעון ואף לרשעות. טקיטוס, ההיסטוריון הרומי הנודע, כתב שהיהודים הם העם הגרוע בעולם, משומש שם בזים לכל דבר קדוש. הם אינם מכבדים את האלים ועוד כדי כך מוזללים בקדושה, שאפילו במקדש שבנו בירושלים, בתוך החדר הפנימי והקדושים בוther, אין כלום. לטענתו, משה התקין פולחנות "הסוטרים את פולחנותיהם של שאר בני-ההתמורתה. כל הקדוש בקרבנו חולין הוא בעיניהם, וαιלו הטמא בעינינו מותר בקרבם".¹⁶ טקיטוס ח' בשנים שלאחר חורבן בית שני, ועודין נפשו האלילית התקשתה לקבל את הרעיון של מקדש שאין

16 דברי הימים, בעריכת ש.ה. ברגמן, האוניברסיטה העברית / מוסד ביאליק, עמ' 201-200.

בו אף סמן אלילי. הוא זיהה את העמדה היהודית עם אתאיזם. בימינו דברים אלו הם טריויאליים בזכות ניצחונו במלחמה העיקשת נגד העבودה זורה. יצר העבודה זורה טרם נעלם לగמרי מן העולם¹⁷, ולכן נושא זה עודנו אקטואלי מבחינות מסוימות.

■ האם עבדה זורה היא דבר שלילי?

חטאם של עובדי האלים הוא שם יוצרים לעצם מחיצות בעבודת ה' שהוסמות ומאמללות את האדם. עם זאת, היה שלב בהיסטוריה שבו המהיצות הללו היו רצויות מבחינה מוסרית מפני שהן מנעו רעה גדולה יותר¹⁸ גדולתו של אברהם, כאמור, התבטאה בכך שהוא העז לומר לדרכו שהגיעה השעה לנתק את הפסילים, ושמכאן ואילך אפשר לעبور לדרגה גבוהה יותר של דעת אלוהים.¹⁹

אמנם העבודה זורה מתוועת ומשוקצת בעניין היהדות, אך היא רואה בכך גם צד חיובי. בפתחה של ספר הכוורי, ספר היסוד של האמונה היהודית, מתאר רבי יהודה הלוי מלך עובד אלילים שנגלה אליו מלאך בלילה, וואומר לו: "כונתך רצiosa אצל הבורא, אבל מעשך אינו רצוי" (מאמר ראשון, פתיחה). הרצינות של עובד האלים ראוייה להערכתה, שכן הוא לפחות יודע מה הוא מבקש, ושלא כמו הפילוסוף, יש לו וראות בכך.

על הצד החיובי בעולם האלילי למדנו גם מדברי הנביא מלאכי: "כִּי מִמְּזֹחַ-שָׁמֶשׁ וְעַד-מְבֹאוֹ גָּדוֹל שֵׁמֵי בָּגּוּם, וּבְכָל-מִקּוֹם מְקֻטָּר מְגַשׁ לְשֵׁמֵי וּמִנְחָה טָהוֹרָה: כִּי-גָדוֹל שֵׁמֵי בָּגּוּם, אָמַר ה' צָבָאות. וְאַתֶּם מְחַלְּלִים אֹתוֹ" (א, י-יב). עובדי האלים מופיעים

17 אם כי, לפי התלמוד (יומא סט, ב וסנהדרין סד, א) הוא בטל בנסיבות החריפה.

18 עיין: הראי"ה קוק, מידות הראייה ערך "תוכחה".

19 עיין: הראי"ה קוק, אגרות ראייה מד.

בתוך עובדי ה' באמת, ואילו בני ישראל נחשים למחלי השם. זהו מצב של "עולם הפוך ראייתי", שבו מأחריו הרפרש האלילי מתגלה רגש טהור גם אצל אומות העולם.

■ אלוהי נכר הארץ ■

"עובדת זורה", כשםה כן היא – עבודת ה' בדמות זורה. כאשר התורה מדברת על עבודת אלילים כוונתה לתפיסות האלוהות השונות אצל אומות העולם. אפשר לומר שעובדיה הבעל, עובדי אלוהי מצרים, יוון וכדומה, הרגישו בנשماتם הקולקטיבית איזה מין ניצוץ של אמת במעשהיהם. נשים לב לכך שהتورה והנבאים מעולם לא באו בטענה אל הגויים על כך שהם עבדו את אליהם במקומותיהם. הטענה היחידה הייתה כלפי עבודת האלים הנעשית בארץ. זה הביאור לפִי רבנו בחיי *לביטוי "אלְהִי נִכְרֵה אָרֶץ"* (דברים לא, טז) *שהאלוהים הם נוכרים בארץ*.

התורה אינה טולרנטית, בלשון המעטה, לעובדה זורה בארץ ישראל, וזאת מפני שבארmono של מלך יש לנוהג בהתאם. עם זאת, יש טולרנטיות לעובדה זורה מחוץ לארץ ישראל. בסופו של דבר, אנו מכירים בלגיטימיות ההיסטורית של העובדה הזורה בעולם הכללי, לצורך של בני האדם במושא חיזוני להערכתה. גם בימינו, מאחרוי הסגידה לכוכבי קולנוע, שחקני כדורי, אלילי זמר וכדומה, מסתתר איזה רצון אמיתי של האדם להתחבר אל משהו שמעבר לו. אפשר بكلות יחסית לנתק את השאיפה זו למקום נcone, לעורר את האדם ולומר לו: מה שאתה מתחפש וחושב שאתה מוצא שם, תמצא באמתumi שהוא בעל הכוחות כולם. לכן, לא צריך לשבור ולנתוץ בקנאות את העובדה הזורה באשר היא, אלא צריך לחקור ולהבין מה בדיק מחפש האדם ולכוון אותו לעובדת ה' בהתאם לנטיותיו.

■ אקסטזה דתית ■

האקסטזה הדתית, כשהיא משללת יסוד שמקורו בהתגלות, טומנת בחובת סכנה. הלוא ברגע שהקב"ה נגלה – ברור שהדבר מעורר רגשות עצומים. דמיונות, רגשות אהבה, התפעמות וכדומה שמתעוררים באדם כתוצאה מן ההתגלות והם נושאים ערך חיובי. האסתטיקה (ה"הוד") מקבלת את ערכיה האמיתיים ברגע שהיא מוחברת אל הנצח, אך כאשר יש נתק בין השניים – מתקבלת "אומנות לשם האומנות", "יופי לשם יופי" וכיוצא בזה. כתוצאה מכך ניצב מולנו עולם יפה ומיאש כאחד, עולם שאין בו מפגש עם הזולת המוחלט – עם מי שאמר והיה העולם. משמעות הביטוי "ערך לשם ערך", היא לקחת ערך אחד מבין הערכים ולהפוך אותו לערך היחיד. זה מה שעומד ביסוד האלילות. כתוב (שמות כב, יט): "זָבֵח לְאֱלֹהִים יְחִרְם בְּלַתִי לְה' לְבָדו" – "לבדו" מלשון לבוד, מחויב, אחות. אדם הזובח לערך אחד מבין הערכים – במעשה זה הוא פגע בכל יתר הערכים. ומהי הדרך הרצוייה? "בלתי לה' לבדו" – שם הו"ה הוא השם המחבר את כל הערכים,²⁰ שנוטן משמעותם לכל. כך שאמירות כדוגן "אומנות לשם אומנות" או "יופי לשם יופי" למעשה מבטאות את הצורה המודרנית של חטא האלילות.

מקדש

■ סכנת הגשמה במקדש ■

לכארה יש בקיומו של המקדש סכנה של הגשמה האלה על ידי צמצומו במקום. אלא שמצד האמת הסכנה נמצאת ביתר שאת דוקא הצד של ההפשטה היתרה. כשם שיש סכנה בהגשמה האלה שmobילה לעובדה זרה, כך יש סכנה בكونספטואלייזציה המופלגת של האלה שעוללה להוביל לאתיאיזם, לכפירה. אפשר לומר שהאמונה מצויה במטוטלת שנעה בין שני הקצוות האלו – בין העובדה הזרה לכפירה – עד שmagיעים לאמונה האמיתית. פעמים מtauורר ספק אמוני בלב האדם, ספק הבא לנ��ות את הנפש מהקליפות האליליות שדרקו בה. מדי פעם אנו רואים התעוררות של כפירה, של ספקנות, אפילו בתוך הנפש הרתית. יש לכך תפקיד חיובי של ניקיון התפיסות שהתעמעמו, שהתקטנו או שנעשו אפילו פרימיטיביות.

הראיה לכך שאין במקדש סכנה להגשמה האלה היא שהמקדש – שהוא היכל ה' – יכול להיחרב; ואפילו הלווחות – שם מעשה

אלוהים – יכולם להישבר. כלומר, אין קדושה מוחלטת בדבר גשמי אלא אם כן יש משחו שנושא אותו.

■ אלוהים רוצה מקדש?

נתרар לעצמו אדם שלא קרא את התורה מימיו. אם נבקש ממנו לקרוא את כל החומש ולהתמצת את עיקרי הדברים, מה הוא יאמר? קראתי שאלוהים ברא את העולם כדי לברו את האדם, כדי שעם ישראל יצא מצרים, יקבל את התורה, יכנס לארץ ישראל ויבנה את בית המקדש. מסקנה: אלוהים רוצה מקדש. הקב"ה מתאהה למפגש. אומר לנו המדרש, כי עוד קודם בריאת העולם בנה לו הקב"ה סוכה בהר הבית, היה נכנס בה, מתפלל ואומר: "יהי רצון מלפני שיבנו לי בני בית במקום זהה" (ילקוט שמעוני תהילים עו, ג). כלומר, המקדש מצויר לא בתור מאורע היסטורי אלא בתור שאיפה קדומה של בורא העולם שייהי לו עם מי והיכן לעמוד בדילוג.

■ למי נועד המקדש?

אל מי ריבונו של עולם רוצה לפנות? אנו רואים בתורה שמדובר תמיד בישות קולקטיבית. תחילת הישות הישראלית: "וְאַעֲשֵׂךְ לְגּוֹי גָּדוֹל" (בראשית יב, ב), ולאחר מכן האנושות כולה: "וְנִגְּבְּרָכְךָ בָּךְ כָּל מִשְׁפְּחַת הָאָדָם" (שם, ג). כמדומני שיש להפוך מהמקדש את המים הלמייד-ישראל, שהוא צר יהסית, ולהבין שמדובר במקדש בעל מים אוניברסלי, כלל-עולם. ברגע שעם ישראל יקלוט שהוא אחראי לאנושות כולה, בניית המקדש, על מנת שהנוכחות האלוהית תשוב לעולם, תהיה מובנת מלאיה. ביום אנו נמצאים בעולם שיש בו נתק מהברא, והעולם ממתין בערגה שאחובו ישוב להיכלו, אל המקום שבו לבו של העולם חי דרך לב אומתנו.

■ אופי המפגש בין הבורא לנברא

המקדש הוא המקום שבו מתאפשר מפגש בין הבורא לנברא. מקום זה הכרחי שיהיה מוגן ובינוי באופן מדורג, מפני שלא תמיד רצוי שהנברא ייפגש ישירות עם הבורא. מפגש כזה מציריך הכנות ודורש התקדשות והיטהרות מצד הנברא. ישנים מעמדים מיוחדים, כמו שלושת הרגלים, שבהם הפגישה זו מתממשת בשיא תפארתה, בمعنى שהזור של מעמד הר סיני שבו היה גילוי פנים אל פנים של הבורא לנברא.

חשוב לציין שיש להתגלות הבורא אל האדם שני פנים: הפן האימפרסונלי, והפן הפרטוני. הדבר נכון גם בפגישה בין הבריות. כאשר אתה פוגש אותו בתורפקיד בנק, איןך פוגש אותו בתור מי שאתה, אלא בתור מי שמלא פונקציה מסוימת; האישיות שלך מסתתרת מאחוריו התפקיד שאתה מלא באותה שעה. מה שאינו כן כאשר אנו מנהלים בינוינו שיחה יידידותית, שאז האישיות שלי היא זו שנוטלת חלק עיקרי בפגישה. כך הקב"ה מתגלה אלינו בעולםו בשני אופנים: דרך הטבע (הפן האימפרסונלי והנסתר) או דרך ההתגלות (הפן הפרטוני היישיר והגלו).

■ מקדש מן השמים?

יש לבול גדול בנושא בית המקדש השלישי, שעליו נאמר כי ייד מוכן מן השמים. זה נובע מיידיווק בהבנת הביטוי "מקדש מן השמים". מהו אותו מקדש שנמצא בשם? היכן הם אותם שמים? האם ישנו איזה מטאור בצורת מקדש שמרחף לו בחלל ומחכה לאישור נחיתה על הר הבית? בוודאי שלא. מקדש מן השמים פירושו מקדש רוחני. וכשאומרים שלעתיד לבוא ירד מקדש מן השמים הכוונה לכך שהאידיאות תיתגלונה. האדם עתיד להבין בתפיסה רוחנית עליונה כיצד המקדש הרוחני צריך להתגשם

בעולם הזה: על ידי מזבח, על ידי קירות, על ידי קודש קדשים וכן הלאה. המקדש ירד מן השמיים במובן הרוחני של הביטוי, אבל הפעולות המשניות תתבצענה על ידי בני האדם.

■ "בחצוצרות וכוקל שופר הריעו"²¹

בבית המקדש היו תוקעים בראש השנה גם בשופר וגם בחצוצרות. השופר הוא כלי טבעי שהאדם לא התעורר ביצורו, לעומת זאת החצוצרה שהיא מעשה ידי האדם. את שניהם היה בכוחנו לקדש בתוככי בית המקדש. אך מאז שחרב המקדש, ועמידתנו איננה "לפנֵי המלֶךְ ה'" (תהלים צח, ו), אנו תוקעים רק בשופר הטבעי. מדוע? כי יש סכנות גדולות מדי בהדרת המימד האסתטי כשאין השראת שכינה בעולם, שאז האסתטיקה מצויה אצל אומות העולם, כפי שאומר רבי נחמן מברסלב (ליקוטי מוהר"ן א): "כִּי עֲכַשְׂיו [בזמן הגלות] עִיקָּר הַחֶשְׁבָּות וְהַחַנָּן הוּא אֶצְלָם [אומות העולם]". לאחר חורבן המקדש הפכנו למודולרים ולהסרי כוח מכדי לקדש גם את המימד האסתטי. אך מה קורה בימינו? הרגשות האסתטי שבה אלינו, היופי הפיזי של עם ישראל חוזר לבאות, ואין זה אלא סימן מובהק לחזרת השכינה.

■ מה מייצגים הכרובים במקדש?

הדמות של ה"כרוב" הופיעה גם בתרבויות שסבבו את עם ישראל בתקופה הקדומה בתור "רכב האלים". מדובר באלה או כל חייה אחרית בתוספת של כנפיים שעלייה רוכב האל. והנה, גם בקודש הקודשים מי שנכנס ראה מיד את הכרובים, ככלומר ראה יצורים בעלי כנפיים המתינים למשחו שירכב על גבם. אך האם הצופה ראה דמות הרוכבת על הכרובים? לא! מכאן אנו למדים כי הכרובים במקדש באו להבליט את העובדה שאלו היא ישראל – אין לו גוף ולא

דמות הגוף. הכרובים במקדש הם ביטוי אנטיד-אלילי מובהק. זו גם הסיבה לכך שהיו שני כרובים ולא אחד, כי אם היה רק כרוב אחד היו יכולם לחשב שהוא האלה.²²

הכרובים המעוירים זה בזה מסמלים גם יחס אהבה בטהרטם. אין ביהדות, חיללה, דמניזציה לא של אהבה ולא של חי האישות. אלא שעוצמות החיים הגנוונות בחיה אהבה הן כה גדולות, ולכן הסכנה שיש בהטייתן לכיוון הלא נכון גודלה יותר ואמ' מדברים על הקשר בין הבורא לבין הנברא, הרי שמדובר על הקשר הייתר גדול שיכול להיות, על האינטנסיביות הגדולה של החיים, ולכן הכרובים הופיעו בצורה שבה הם הופיעו.

בקשר זה נזכיר רעיון עמוק של הרב קוק: "שורש הרצון ביסודות הוא לא הרצון לחיות, לחיות, אלא הרצון להחיות, להווות" (ריש מלין, עמ' קיז). כמובן, המעשה המיני כשהוא טהור וקדוש הואicia הקדושה, מפני שהוא הוא מקור החיים. לצערנו, מאז חורבן הבית, שיר השירים הפך להיות משל כניסה ישראלי והקב"ה. בימי שלמה המלך לא היה זה משל כלל וכלל; אהבה בין איש לאישה באותה תקופה הייתה עצמה אהבה בין הקב"ה לכניסה ישראלי, הייתה אהדות מלאה בין הערכיהם. דברים מעין אלו נשארו באופן חלקי בתוך נפש האומה. למשל, רבינו אליהו רה-זידאש, אחד מגדולי המקובלים ובעלי המוסר, כתבשמי שלא ידע אהבת איש – לא ידע אהבת ה' מהי (ראשית חכמה שער אהבה, פרק ד).²³ אלו הן דוגמאות אהדות מיני רבות לכך שאין אפשר לחיות חיים שלמים באמת בליך לשתף בתוכם את כל מימדי החיים.

22. כך מסביר הרמב"ם במודעה נבוכים.

23. את הדימוי הזה גם כותב הרמב"ם בנושא אהבת ה' בהלכות תשובה.

■ מעמד הכהונה ■

התורה סידרה את החבורה הישראלית כך שהכהן שמשרת במקדש יהיה מנוטק מצרות חי הולם זהה: אין לכהן על פרנסת, שהרי העם מפרנס את הכהנים; אין לכהן מגע עם המוות, שכן אסור לו להיטמא למת; כמו כן, אין לכהן מגע ישיר עם משברים – נאסר עליו להתחנן עם אישת גירושה. במובן מסוים הכהן חי בספירה לאחרת שמאפשרת לו לראות את החיים מגביה, ומתווך בכך הוא יכול לעזור למי שנפל.

ישנו מימד נוסף של חשיבות במעמד הכהונה. בל' נשכח מה גרים לניצחון המונומנטאים בעולם. העובדה שהאלילות נסוגה נסיגת שאין לה תקומה ממנה היא בזכות הכהנים הקדושים מבית השמונהאי שקיינאו לקדושת ישראל, בזמן שרוב העם נתה אל ההלניזם, ומכוון זה בסופו של דבר המונומנטאים הפך לגורם ממשועתי באנושות כולה. הייתה חשיבות עצומה לכך שמשפחה אחת ממושבות בני ישראל תשמר על הלוז, על הגרעין של הקדושה, על מנת שבשבועת משבר יהיה מי שישמר על מסריה של היהדות.

במהלך הדורות עולם הכהונה נעלם מן התודעה היהודית, מפני שהיהודים בגלות איננו מסוגל להתמודד עם עולם שכבר איןנו, עולם שיש בו מקדש שאליו עולה עם ישראל כולם, והיכול מצטמצם לשולחנו הפרטני. חשוב ביותר לעורר בעם ישראל את ההשתוקקות לעולם מתוקן שיש בו גם גופ כוהני העובר מדור לדור, שדרכו הקדושה עוברת באופן ממשי ואמיתי.